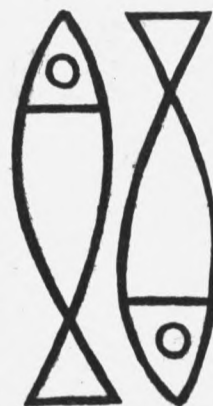

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

Horen en horen is twee

... doch zij hoorden naar Mij niet
noch neigden hun oor...

Jeremia 7:26a

Had Israël niet naar God geluisterd?
Of wist God niet meer wat Hij gezegd had?

Die laatste vraag is niet zo vreemd als ze lijkt. Want volgens vers 22 zegt de Heere: Ik heb tot uw vaders, toen Ik hen uit het land Egypte leidde, niet gesproken noch hun een gebod gegeven terzake van brandoffer en slachtoffer. Terwijl het toch duidelijk is, dat God wel degelijk brandoffers en slachtoffers bevolen had. Dat kan iedereen in de boeken Exodus en Leviticus nalezen.

Het is dus wel een wonderlijke situatie. Israël brengt nauwgezet zijn offers. En dan zegt God: laat dat maar; Ik heb u nooit om offers gevraagd. En als Israël dan antwoordt: daar hebt U wel om gevraagd, — dan komt de Heere weer met het verwijt: als je dat meent, heb je nog nooit goed naar me geluisterd.

Wist God dan niet meer wat Hij gezegd had?

Natuurlijk wel. Maar wat bedoelde de Heere dan toen Hij al die voorschriften gaf voor brandoffers en slachtoffers? Waarom was het Hem toen begonnen? Toch hierom: dat ge wandelt op de ganse weg die Ik u gebied (vs 23). Het ging God niet om die offers op zichzelf. Maar om het leven van zijn volk.

En wat heeft Israël van dat woord Gods gemaakt? Ze hebben die offerwetten gehoord en ze hebben gezegd: natuurlijk, dát zullen we doen. God vraagt offers. We zullen Hem die offers geven. En dat deden ze dan ook, nauwgezet. Maar ondertussen dachten ze: als we onze offers maar stipt brengen, als we onze godsdienstige plichten maar vervullen, dan zijn we klaar. Om die offers gaat het. Daaraan hangt ons leven. En dus: offeren!

En nu zegt God: als ge zó uw offers brengt, stipt, minitieu, dan kunt ge ze wel houden. Zó heb Ik er niet om gevraagd. Zó wil Ik ze niet.

Ik wil uw offers wel. Maar alleen omdat Ik u helemaal wil. Dáárom heb Ik gezegd: wandelt op heel de weg die Ik u gebied. Hoort naar mijn stem.

Want ge moet goed weten: mijn stem roept u niet slechts op bepaalde momenten tot uw godsdienstige plicht. Mijn stem roept u op elk ogenblik van de dag. Ik sta vóór u, niet slechts op wat gij uw kerkweg of uw geloofsweg of de weg van uw geestelijke leven noemt. Ik sta vóór u op al uw wegen. En Ik roep u achter Mij aan. En als ge dat vergeet en best tevreden bent omdat ge dan toch maar trouw uw offers brengt, die offers waar

Ik om gevraagd heb, — dan zeg Ik: Ik heb om die offers niet gevraagd.

—o—

Waarom begreep Israël dat niet? Omdat ze niet wisten, wat dat is: naar God horen, je oor naar God neigen.

Je oor neigen, — dat wil zeggen dat je je oor buigt, naar iemand toe buigt om toch maar goed te horen wat hij zegt. Zo vol intense aandacht ben je.

En dat had Israël niet gedaan. Ze hoorden God wel spreken, maar ze hóórden niet. Ze hoorden wel wat klanken en ze waren er vast van overtuigd dat ze het begrepen, maar ze luisterden niet met hun hart. En wat God eigenlijk zei, ontging hen. En zo gingen ze op weg, de weg achter God aan, dachten ze. Maar het was de weg van God af.

En God zond zijn profeten wel. Elke dag opnieuw. Het kon zo vroeg niet zijn, het kon zo laat niet worden, of God zond ze nóg met zijn boodschap (vs 25). God deed niets anders

J. Keuning

dan roepen en waarschuwen. God zei steeds weer: mensen, hoor dan toch. Maar niemand hoorde. De vaders niet. En de kinderen niet. En de laatsten waren zelfs nog hardnekkiger dan de eersten.

En als Jeremia dan preekt en profeteert en waarschuwt, dan is het enige resultaat dat hij stom-verwonderde, fel-verontwaardigde gezichten voor zich ziet. Heeft God nooit offers van ons gevraagd? Maar dat is de grootste dwaasheid. Dat is een ten hemel scheidend schandaal. Dat is een aanslag op het woord van God. Kijk maar, het staat er duidelijk, hier en daar en daar en overal: God vraagt offers.

Dat is nu het gevolg van niet werkelijk horen naar God. Dat ze Gods stem niet meer herkennen. Dat Jeremia met het woord van God tot hem komt en dat ze er heilig van overtuigd zijn, leugen-profetie te horen. Weg met die man.

Dat is nu het gevolg: dat God ze tot bekering roept. Maar zij menen stellig dat ze geen bekering nodig hebben: zij wandelen immers op de weg van God. En straks gooien ze Jeremia de tempel uit. In de naam des Heeren. En met hun vinger bij al die teksten waardoor Jeremia veroordeeld wordt.

—o—

Niet horen naar God. O nee, dat wil niet zeggen dat je met de kerk breekt, dat je in de wereld gaat leven. Dat je van de godsdienst niets meer hebben moet.

Integendeel: de verschrikkelijkste doofheid voor het woord van God wordt gevonden in de kerk, waar je jezelf wijsmaakt, dat je God dient, terwijl je hoe langer hoe meer van Hem vervreemdt.

En dan, ja dan worden we voor het woord van God onbereikbaar. Dan verstaan we het woord van God niet meer, kunnen het ook niet meer verstaan op de duur. En als dan toch nog het woord Gods tot ons komt, dan reageren we zonder aarzelen: dát kan het woord van God niet zijn. En dan gebeurt hetzelfde wat altijd weer gebeurt in de kerk: dan worden de profeten gedood. En dan wordt het woord van Christus vervuld: ze zullen u uit de kerk gooien, menende Gode een dienst te doen. Dan wordt het woord van God tot zwijgen gebracht door hen die er eerlijk van overtuigd zijn, voor het evangelie op de bres te staan.

Is dat bij ons onbestaanbaar? Omdat wij toch heus wel horen?

Maar weten we dan niet dat horen en horen twee is? Dat wij, wij ook, onze oren zo maar toestoppen en verdwalen, terwijl we er rotsvast van overtuigd zijn, te wéten wat God gezegd heeft.

We hebben maar één houvast. Christus roept zijn schapen. En die zijn schapen zijn horen zijn stem. En ze volgen Hem.

We hebben maar één zekerheid; — Gods belofte: Ik leer en onderwijs u aangaande de weg die gij gaan moet. Ik zal raad geven. Mijn oog zal op u zijn.

Gods oog is op ons. En Hij wil dit ene: dat ons oog is op Hem. En dat ons oor is voor Hem. En dat we niets anders doen dan luisteren en weer luisteren en nog eens luisteren naar Hem. En dat we ons tot dat luisteren elke keer opnieuw bekeren.

Of menen we werkelijk, dat wij die bekering niet nodig hebben? Omdat wij, christenen, wij gereformeerden, toch waarachtig wel weten, wat luisteren is.

—o—

Zijn wij de rijken? De rijken die niet meer hongeren?

Hij heeft na lang geduld met goederen vervuld der hongeren monden.

En de rijken?
Zij die de bekering niet nodig hebben?
Zij die menen dat ze het echt wel weten?

Hij zag geen rijken aan.
Maar heeft z' in hunnen waan gans ledig weggezonden.

Kerkelijk leven

DE SYNODE VAN 1854
EN DE INSTEMMING MET DE BELIJDENIS

(II SLOT)

Het eerste dat ons bij nadere beschouwing van de „Opentlijke Verklaring” afgelegd op de synode van Zwolle 1854 opvalt is dat de vergaderde broeders op echt **geestelijke** wijze spreken over het belijden van de kerk.

In mijn artikelen in ons blad over „Het Gereformeerde Leven” heb ik er op gewezen dat er bezwaren zijn aan te voeren tegen de uitdrukking: „de drie formulieren als akkoord van kerkelijke gemeenschap”, omdat het eerste in ons belijden niet is dat leden van de kerk of kerken een akkoord met elkaar aangaan.

In ons belijden getuigen wij van ons geloof in de Christus van de Schriften en onze verbondenheid aan Hem.

Daarom is het belijden van de kerk **aller-eerst profetie**.

In de verklaring van de broeders, die in 1854 in Zwolle bijeen waren, treft ons de profetische, tot het heil **nodigende** toonzetting in hun belijden voor God en mensen.

In de vertogen, die we uittrenturen in onze kerkelijke pers aantreffen, wanneer men een tegenstrijdigheid met de belijdenis op het spoor meent te zijn, horen we dure verwijten over het breken van een eed van trouw, het schenden van beloften e.d.

Het is verre van ons om afwijking van de aangenomen belijdenis (en K.O.) goed te praten, maar in ons belijden is de rechte verhouding tot God en Zijn Woord het hoogste en de gemeenschap met de broeders daaraan ondergeschikt.

—o—

Het tweede dat ons in de verklaring opvalt is het gebed tot de Koning der Kerk voor hen, die „een even dierbaar geloof met ons verkregen hebben”.

In onze dagen wordt de mensen ingeprent dat de ware kerk één is en niet gescheurd; de broeders in Zwolle verstonden reeds dat ook in 1834 het herstel van de eenheid van Christus' kerk in de waarheid van het evangelie, **ten dele was**; in beginsel.

Daarom konden zij ook spreken van een even dierbaar geloof bij mensen, die zich niet tot de Christ. Geref. Kerk lieten vergaderen, om uit de verbondenheid in het geloof in Christus, een appèl te doen op het broederhart: „Kom ga met ons en doe als wij”.

De waardering voor en instemming met deze verklaring doet ons de ogen niet sluiten voor de onvolkomenheden.

Het valt op dat de belijdenis der waarheid van alle kenmerken der ware kerk in de eerste plaats genoemd wordt; in art. 29 van de N.G.B. wordt onder de merktekenen van de ware kerk als eerste genoemd de reine predicatie van het Evangelie en staat het belijden van de waarheid niet als merkteken aangegeven.

Beoefenaars van letterknechterij zouden hier van een strijdigheid of tegenstrijdigheid kunnen spreken.

Zwaarder moeten we de broeders aanrekenen dat zij de belijdenisschriften erkennen als de **volledige uitdrukking** van hun geloof.

Het is immers voor geen bestrijding vatbaar dat de Schrift **veel meer inhoudt** dan in de belijdenis is uitgedrukt.

Dr. H. Bavinck leerde ons reeds dat de confessie lang niet de ganse inhoud van ons christelijk geloof formuleert.

Tot zover onze opmerkingen over de „Opentlijke Verklaring”.

En dan nu het beroep van de synode van Amersfoort-West op de handelwijze van deze broeders.

Uit de acta citeerden we de vraag van ds. Los of men bij de te vragen instemming met de belijdenis ook onderzoek kon doen naar gevoelens door deze of gene geopenbaard, aan wiens overeenstemming met de leer twijfel is; ook citeerden we het antwoord van de indiener van het voorstel ds. Van Velzen: dat dit niet bedoeld werd.

Het is ons daarom een raadsel hoe men in Amersfoort voor het wegzenden van een af-

gevaardigde van de kerken, bij wie men een tegenstrijdigheid meende te moeten constateren, heeft kunnen verwijzen naar de synode van 1854 te Zwolle.

Had men in Amersfoort de desbetreffende artikelen uit de Handelingen van Zwolle maar eens overluid voorgelezen...

In het voorafgaande hebben we aangetoond dat de instemming met de belijdenis in Zwolle niet een juridisch, maar een profetisch, nodigend karakter had.

„De belijdenis heeft geen kracht tot het bewaren van de eenheid, als de kerk niet, met die woorden belijdend, in aanbidding God ontmoet” (S. G. de Graaf).

De synode van Amersfoort-West, die het instemming vragen met de belijdenis aangreep om een oordeel uit te spreken over een stuk, dat door geen enkele kerkelijke vergadering op de synode-tafel was gelegd en bij voorbaat vonnis ging vellen over broeders, die een even dierbaar geloof uit genade ontvangen hebben, kan zich ter rechtvaardiging van zijn handelingen niet beroepen op de broeders van 1854.

Tenslotte; we maken tegenwoordig kennis met het allernieuwste kerkrecht. Met een beroep op F. L. Rutgers wordt beweerd dat wanneer de belijdenis in geding is, de bepalingen van de Kerkenorde geen gelding meer hebben. Krachtens dit „kerkrecht” is een groot aantal broeders in onze kerken vogelvrij verklaard.

Zij kunnen van synoden en classes worden weggezonden, men mag de gemeenteleden achter hen wegroepen, kortom, zij kunnen zonder vorm van proces aan de kant gezet worden.

Uit de door ons besproken verklaring van de broeders ter synode in 1854 blijkt dat men zich voor de hierboven gesignaleerde kerkelijke anarchie niet op hen beroepen kan, aangezien zij hun instemming met de belijdenis betuigden: „blijkens de onder ons aangenomen kerkordening van Dordrecht 1618/19”.

Van der Kwast

Antwoord aan ds. J. M. Goedhart

Mij werd — heel correct — toegezonden de Gereformeerde Kerkbode voor Groningen, Friesland en Drenthe dd. 13 januari 1968. Nadat prof. Jager door ds. J. M. Goedhart te Drachten is beschuldigd van het schrijven van onbewijsbare dingen krijgt de ondergetekende er als volgt van langs:

Gelogen

Een collega zei: „Op zulk geschrijf moeten we niet meer ingaan”. Wij willen het toch nog eens doen: ingaan op het slechte geschrijf van de heer P. A. Hekstra in „Opbouw”. In zijn schandelijke artikel: „Aan het vrijgemaakte ziekbed” in het nummer van 5 januari schrijft hij o.a.:

„Vandaar dat er met bekwame spoed een predikant van de generale synode moest worden weggejouwd en weggetreiterd”.

Zo schrijft de heer Hekstra „geschiedenis”. Maar het is een leugen-verhaaltje. Hij kan het niet bewijzen, dat ds. Schoep werd „weggejouwd en weggetreiterd”. Dat zullen zelfs zij, die het met het niet-ontvangen van deze predikant door de Synode niet eens waren, en die de waarheid liefhebben, de heer Hekstra bestrijden. Maar „Opbouw” neemt het op. Uit broederliefde en tot opbouw zeker.....!

Nou, wat staat dat er weer dapper boven: Gelogen. Nadat ds. van Houdt mij in het Gezinsblad heeft beschuldigd van kerk- en landverraad kan dit er nog wel bij. Wilt U nu eens goed lezen en luisteren, ds. Goedhart? Hebt U nimmer gehoord van „het spreken in gelijkenissen”? Wat U „een

schandelijk artikel” noemt is een parabel, wat al blijkt uit de titel en uit het feit dat de vrijmaking als een persoon wordt voorgesteld. Daardoor krijgen de mededelingen, erin verwerkt, een symbolische strekking. Ik schreef dan ook geen „gescheidenis”, maar een verbeeld verhaal.

Had U „Opbouw” niet voor de zoveelste keer beschuldigd van het opnemen van leugens, ik zou hebben gezwegen. Maar het is diep-droevig te moeten constateren dat predikanten niet meer zinnebeeldig kunnen denken. Deze herder en leraar verviel in de fout die ik beschreef in „De menselijke fantasie”:

„Hoeveel vaders en moeders zijn er niet, die tegen een kind, dat aankomt met 'n zelfverzonnen verhaal, zeggen: „Lieg niet zo”. Liegen is echter niet het afwijken van de werkelijkheid maar van de waarheid. Het verhaal in Richteren 9 berust niet op liegen maar op fantasieren, op verbeelden. Wanneer onze Heiland koning Herodes een vos noemt liegt Hij niet (en pleegt Hij geen majesteitschennis), ook al is de mens geen dier, Hij typeert de mens naar analogie van het dier.”

Welnu, ik schreef over weggouwen en wegtreiteren, niet omdat dit de werkelijkheid was maar de waarheid. Als U nu begrijpt wat ik bedoel. Denkt U maar aan de bijval in de pers.

Ja, de werkelijkheid was anders, dat weet ik ook wel. Ik hoorde het uit de mond van ds. Schoep zelf, die ik niet kende en onverwacht en toevallig (zoals dat heet) in de vacantie zo maar ergens ontmoette.

Maar ds. Goedhart weet evengoed als ik dat er nu, in werkelijkheid, wordt gejouwd en getreiterd, ook door hem in zijn rubriekje waarin prof. Jager en ik voor leugenaar worden uitgemaakt en waarin met instemming ds. Zemel wordt geciteerd: „Niet aanpassen, maar aanpakken”.

Beste ds. Goedhart, ik zal mij nimmer laten weggouwen en wegtreiteren. Maar ik zal blijven signaleren wat er fout is in onze kerken, ik zal blijven fulmineren tegen onze „activisten”. Waarom? Omdat deze, mede door hun tekort aan zinnebeeldig denken, falen op het gebied van hun omgang met de medemens, falen op het terrein van de zielszorg, falen in het analyseren van de werkelijke argumenten die door enige scribenten in „Opbouw” te berde worden gebracht. Het is voor U een bijzonder goedkoop succesje het noordelijke kerkvolk (de term is niet van mij) enkel in te lichten omtrent een klein fragmentje van deze producent van schandelijke artikelen. Overigens weet ik reeds lang dat niet één der „activisten” bij machte is de tendenz van de geeshouding van iemand als prof. Jager (en vooruit maar) ook die van mij te verstaan. U leverde het zoveelste bewijs van onmacht en dat vind ik triester dan ik zeggen of schrijven kan. Al was het alleen maar dat zinnebeeldig denken nodig is om te preken over de gelijkenissen, over de profetieën en over de Openbaring aan Johannes. En hier ligt de wortel van het kwaad dat vele prediking onder ons zo dor en doods is en zoveel artikelen en stukjes niet boven concretisme uitkomen. En dan, vanuit de eigen beperktheid, andere broeders en een heel blad maar betichten van het schrijven van leugens, van het schetsen van caricaturen en van het leveren van iets dat on-echt is. Zal ik U eens wat zeggen, ds. Goedhart? Heel dat gebazel over onze roeping in kerk en staat en maatschappij, van welke kant het ook kome, is on-echt. Het berust nl. op een construeren van verantwoordelijkheden. Zulke inzetten van mensen breken de kerken stuk en verwoesten mensenzielen, dat zijn, mensenslevens. En dan vraagt U: „Is hij (prof. Jager) dan blind voort de voortvretende afval overal? Moeten we daar niet van terugroepen? Het maar laten gaan van afval tot afval, zonder te waarschuwen? Daar gaat het ons om. Niet om maar te kraken, niet om maar te kritiseren. Maar om het BEHOUD van de ander”. Welnu, ds. Goedhart, om dit behoud gaat het de door U gewraakte schrijvers. Want hun ogen zijn opengestaan voor het zielsverwoestend gedoe van de „activisten”. Het doen van dezen is afval, is terugval, is een prolongatie van de kuyperiaanse wereldgeleijkvormigheid. En deze is, dankzij het stukje „wereld” dat erin zit, alleen — en dan nog maar tijdelijk — te handhaven door...leugens. En door partijdigheid. Want, als U, ds. Goedhart, zulk een liefhebber bent van waarheid (en werkelijkheid), wáár bleef Uw protest toen Uw hoofdredacteur, tevens president-curator, in Uw Kerkbode schreef dat de broeders in Kampen, die tegen de verkeerdheden in Kampens kerk zich verzetten, „onder de voet werden gelopen”? Kom, ds. Goedhart, U hebt zulk een benijdenswaardige familienaam, nu ook nog uw oogkleppen af.

P. A. H.

Rondom de „Open Brief”

TE BERDE

(II)

Amice,

In mijn eerste brief heb ik naar mijn mening duidelijk gezegd hoe ik over de Vrijmaking denk. Daarom wil ik nu iets zeggen over een uittaling van ds. P. Lok, waarin deze het volgende zegt:

„Wil de zaak van Jezus Christus nog een toekomst hebben in ons land, dan zullen degenen die bij deze zaak betrokken zijn, elkander vóór alles hebben te vinden in de benoeming en waardering van dat wat in 1944 is geschied binnen de Gereformeerde Kerken”.

In „De Reformatie” (Nederlands Dagblad) werd van deze woorden gezegd, dat ze precies aangeven waar het op aankomt.

In zijn mooie brochure „Bezinning en uitzicht” heeft ds. C. G. Bos hierover het volgende gezegd:

„Als dat waar is, als eenzelfde waardering en beschouwing van de vrijmaking ons moet samenbinden, als daar de toekomst van de zaak van Christus in ons land van afhangt, dan heeft die toekomst en die samenbinding wel een wankelbare basis. Ik acht dit niet maar een aanvechtbare stelling, maar een stelling die zonder meer afgewezen moet worden. Niet een vrijmakingsbeschouwing of -waardering bindt ons samen, maar de Schrift en de belijdenis die daarop is gegrond. De één heeft zich dan ook vrijgemaakt uit heel andere motieven dan de ander en er zijn er later bijgekomen die puur en alleen verontrust waren over de verdere ontwikkeling in de synodale kerken. En wat moeten wij dan verder nog enige poging tot kerkelijk samenleven met de Christ. Geref. Kerken doen, die toch de vrijmaking heel anders „benoemen” en „waarderen” en van oordeel zijn dat wij ons toch eigenlijk in 1944 bij hen hadden moeten voegen?”

Wat hier gezegd wordt moeten we allemaal maar goed onthouden.

Wanneer ik van mening ben, dat de Here in de Vrijmaking een werk van reformatie heeft tot stand gebracht, dan betekent dat nog niet, dat ik van anderen verlang er precies zó over te denken. Wanneer daar verschil van mening is over de „benoeming” van de Vrijmaking, dan zal dat nooit tot gevolg mogen hebben, dat de éénheid van geloof wordt verbroken. En daarom hoeven we het over de „benoeming” van de Vrijmaking niet allemaal eens te zijn, wanneer we samen maar blijven staan op het fundament van apostelen en profeten. Van veel méér belang dan een zelfde denken over de Vrijmaking is het samen staan op de weg van de Vrijmaking. Hierover spreekt de „Open Brief” ook:

„Niet, dat wij geen goed vertrouwen op onze Heer Jezus Christus hebben met betrekking tot de daad der vrijmaking die wij in 1944 stelden in gehoorzaamheid aan Zijn geboden. Wij erkennen ook, dat deze gehoorzaamheid door de Heilige Geest is gewerkt, Die ons de ongerechtigheid in het kerkelijk handelen van toen deed zien en kracht gaf om er mee te breken.”

Wat is het jammer, dat aan deze zinnen zo weinig aandacht is besteed. De broeders van de „Open Brief” zeggen het hier duidelijk, dat de daad van de Vrijmaking was een gehoorzamen aan Gods gebod. Dat is duidelijke taal en daaraan zullen ze dan ook gehouden zijn.

o—o

Toen ds. G. Janssen indertijd in de Kerkbode van Noord-Holland de „Open Brief” ging bespreken, merkte hij op, dat je een stuk op twee manieren kunt lezen.

„Je kunt het gaan lezen met een scherp kritische blik; trachten innerlijke tegenstrijdigheden op te sporen; onjuiste gezegden breed uit te meten en het zo af

te kraken.

Het kan ook anders: Bedenken, dat elke formulering gebrekkig is en dat het een koud kunstje is iemand daarop te vangen. En trachten in te dringen in het denken van de ander, met hem een gesprek te voeren om waar nodig hem van het onjuiste van zijn zienswijze te overtuigen.”

Zó wil ik het ook doen. We moeten de „Open Brief” niet lezen over de hoofden van de schrijvers heen. We moeten deze brief lezen en daarbij trachten de bedoeling van de schrijvers te begrijpen en dan kan het gebeuren — en dat is weer een bezwaar dat ik tegen deze brief heb —, dat de éne schrijver over bepaalde dingen heel anders denkt dan de ander, dat de één wat anders heeft bedoeld dan de ander. Ook daarmee zullen we echter bij het lezen rekening moeten houden. We hebben maar niet te doen met een „onpersoonlijke” groep van broeders, maar met die broeders zelf.

Juist daarom is er nog een punt, dat me zwaar op de maag ligt. Wanneer in de „Open Brief” wordt geschreven over het „vrijmakingsgeloof”, staat daar o.a.:

„Want in deze 20 jaar ging het van reformatie tot doorgaande reformatie. Vanuit de schoot der zuiver gehouden kerkgemeenschap mocht weer leven opbloeien, dat alleen het recht heeft om Christelijk, ja Gereformeerd te heten. En binnen goed georganiseerde kaders mocht dit veilig gesteld worden voor de toekomst.”

P. C. van Wijk

’k Wil wel duidelijk zeggen, dat deze zinnen behoren tot de — laat ik het zacht zeggen — minst geslaagde in deze brief. Deze woorden doen geen recht, maar onrecht aan hen, die meenden in gehoorzaamheid aan Gods geboden te moeten meewerken aan de bouw van onze Gereformeerde organisaties (school, vakvereniging, kiesvereniging enz.). Hier wordt een vertekend beeld gegeven en zó doen de schrijvers van de „Open Brief” hier eigenlijk wat ze in een ander verwijten.

Kort voor het overlijden van br. Wijnands verscheen diens laatste pennevrucht „Uit liefde ’t goede werken”. Wanneer de schrijvers van de „Open Brief” de moeite willen nemen deze brochure eens rustig te lezen, kunnen ze er misschien toekomen een andere typering te geven van wat onder ons als „doorgaande reformatie” bekend staat. En ik wil ze hierbij tevens de vraag stellen, of ze wel oog hebben voor de verlating van Gods Woord in de algemeen-christelijke sociale en politieke organisaties, of ze wel oog hebben voor het onchristelijk gedoe in vaak grote christelijke werknemers- en werkgeversorganisaties, voor de vaak onchristelijke politiek die bedreven wordt in en door de Anti-Revolutionaire Partij?

’k Geloof wel, dat het tijd wordt, dat we samen eens een duidelijk neen laten horen, waar dit dringend nodig is.

Betekent dat nu, dat we kritiekloos moeten staan tegenover alles wat in onze gereformeerde organisaties geschiedt? Zeker niet. Het betekent wel, dat we dankbaar moeten zijn voor alles wat de Here ons in die organisaties vandaag nog schenkt.

De broeders van de „Open Brief” zeggen: „En binnen goed georganiseerde kaders mocht dit (nl. het „leven dat alleen het recht heeft om Christelijk, ja Gereformeerd te heten”) veilig gesteld worden voor de toekomst”.

Ze zijn, naar het schijnt, goed op de hoogte. Maar willen ook zij trachten de bedoelingen van broeders die anders denken dan zij goed te verstaan en weer te geven?

’t Is weer genoeg voor deze keer.

Zaltbommel.

Een van de merkwaardigste politieke verschijnselen in ons land is momenteel wel het N.E.V. Een vereniging van niet-vrijgemaakten die steun biedt aan het G.P.V.

De redactie van dit blad zal in een van de komende nummers een artikel opnemen van de zijde van het N.E.V., dat daarom gevraagd heeft. Dat artikel is al enige tijd binnen. Maar het kon nog niet geplaatst worden wegens ruimte-gebrek.

Dat ruimte-gebrek wordt voor een groot deel veroorzaakt omdat we voor de noodzaak staan zo veel kerkelijke zaken te bespreken. Niet tot vreugde van de redactie. We hadden ook aan het artikel van het N.E.V. al graag plaatsruimte geboden.

Wat mij nu zo opvalt dat zo veel vurige supporters van het G.P.V. hun uiterste best doen om de kerk te „zuiveren”, terwijl aan de andere kant, zij het met een omweggetje de interkerkelijkheid weer binnen gehaald wordt. Er zit dunkt me een ethische moeilijkheid, die mij niet helemaal lekker valt. Hoe kan men het een met het ander rijmen?

N.E.V.-ers zijn mensen die bewust zich niet aansluiten bij de Vrijgemaakte kerken. Mensen die dat wel bewust doen en volhouden maakt men tegelijk het leven bijzonder lastig. En het N.E.V. komt in ons blad niet aan zijn trekken omdat zo veel vurige G.P.V.-ers vinden dat de Vrijgemaakte kerken wat kleiner moeten worden.

Ook van de kant van het N.E.V. zit er ethisch iets dat niet helemaal klopt. Waarom verheft men in die kring zijn stem niet eens tegen wat er in onze kerken gaande is? Prof. Mekkes wordt hogelijk geprezen in G.P.V.-publicaties. In het algemeen kan ik het met dat prijzen wel eens zijn. Maar hij is hoogleraar vanwege de vereniging tot instandhouding van leerstoelen voor de Calvinistische wijsbegeerte. Maar mensen die hun geld geven om dat in stand te houden, die worden momenteel het leven zuur gemaakt door de politieke vrienden van prof. Mekkes. Op zijn minst zouden prof. Mekkes en zijn medestanders zich toch eens moeten afvragen of hun kerkelijke positie nu wel zo duidelijk is en of het wel in overeenstemming is met wat onze enige Meester leert over de duidelijkheid in ons leven. Gaat men de ledenlijst van de Vereniging voor Calvinistische wijsbegeerte na, dan zal men daarin de naam van prof. Mekkes aantreffen. Maar ook die van ds. Schoep, door de laatste synode weggezonden, van ds. Visee, een van de dienaren des Woords van de kerk van Kampen, waar, mede onder leiding van prof. Kamphuis een schisma werd voltrokken omdat ds. Mulder een van de ondertekenaars is van de zgn. Open Brief, Prof. Kamphuis die wel met prof. Mekkes op een en dezelfde vergadering kan spreken als het gaat om het G.P.V. En zo zouden er wel meer namen tegenover elkaar gezet kunnen worden.

In het laatste nummer van „Ons Politeuma” wordt „Opbouw” genoemd „als een vooruitgeschoven post van het links-humanistisch front”, dat het G.P.V. aanvalt. Het N.E.V. wil toch wel graag in dit blad een publicatie hebben. Wij plaatsen het graag.

We laten het links-humanistische maar even voor wat het is, want er wordt geen enkel bewijs voor geleverd, maar ik denk dat ik me niet vergis als ik stel dat er in dit blad minstens zo veel kritiek geleverd is op de A.R.-Partij als op het G.P.V. En de meeste lezers van ons blad zullen wel voorstanders zijn van eigen gereformeerde organisaties. Een blad kan ook politiek onafhankelijk zijn, al staan er wel eens politieke stukken in. Dat er niet meer politieke stukken instaan komt vanwege de bovengenoemde oorzaak. Onze politieke onafhankelijkheid moge blijken uit onze bereidheid ook ruimte te bieden aan het N.E.V. En als het G.P.V. er om vroeg was die bereidheid er ook. Maar er is dunkt me en voor de leiding van het G.P.V. en voor de leiding van het N.E.V. wel enige noodzaak tot zelfonderzoek. Ook in het kerkelijke.

Amelink

Over slangen gesproken

Hebt u wel eens een slang gevonden?

Nu, dat overkomt u niet elke dag. Ze zijn er wel. Maar u struikelt er niet over, in ons land. In onze steeds groeiende steden vindt u ze niet. Of het moest in een dierentuin zijn. Maar ook op het platteland, zelfs op onze onvolprezen Veluwe, zijn de slangen grotelijks uitgeroeid.

Een halve eeuw geleden hield De Levende Natuur een enquête over de vindplaatsen en het gedrag van adders; de antwoorden besloegen meer dan een jaargang. En nog twintig jaar geleden vond men hier op de Veluwe zo'n tien tot twintig adders in de berm van één bepaald weggetje — maar vandaag zijn ze er vrijwel niet meer. Zij zijn zeldzaam geworden, zowel de adders als de andere slangen. Evenals vele zangvogels, die het af laten weten. Evenals de 37 vlindersoorten, die de laatste jaren aan landbouwvergiften zijn ge-expireerd.

Zoals u zult weten kende ons land van oudsaf drie soorten slangen. Allereerst de ringslang, de grootste en onschuldigste, die wel anderhalve tot twee meter kan worden. Ze is grijsgroen geschubd, en direkt herkenbaar aan de twee gele halvemaantjes achter haar kaken. De tweede is de bruingrijze gladde slang, die 60 tot 95 cm kan worden, en die ook klimt, bijterig maar niet giftig is. De derde en laatste is de adder, die 60 tot 75 cm meet, en die u op diluviale zandgronden, maar ook in veengebied aantreft. De adder onderscheidt u van de andere soorten door zijn driehoekige kop en zijn donkere zigzaglijn op de rug. (De hazelworm, dat prachtige bronskleurige diertje, behoort niet bij de slangen, maar is familie van de hagedis — laat haar alstublieft leven.)

Je hebt mensen die, als ze het geluk hebben een slangetje te vinden, in paniek naar een stuk hout grijpen. Maar dat is fout. Zo'n ontmoeting met de mysterieuze natuur moet u rustig beleven. Savoureren, is eigenlijk het goede woord. Want al hebt u een ingewortelde afkeer (lees maar: angst) voor alles wat kruipt in het algemeen, en voor de slang in het bijzonder — doodslaan kunt u altijd nog. Als het werkelijk moet.

Beter doet u, als u op enige afstand de slang rustig bekijkt. En determineert. Met de voorgaande gegevens kunt u vrijwel altijd het dier thuisbrengen. En dan moet u weten, dat alleen de adder giftig is — maar zelfs haar kunt u met rust laten. Slechts wanneer u ze in de direkte nabijheid van uw huis, uw kampeertent of zomerhuisje zou aantreffen, zult u haar zekerheidshalve moeten doden. Maar ook dan loont het de moeite, het diertje vooraf goed en langdurig op te nemen. Zo mogelijk te fotograferen, of door de kijker vlak bij halen.

U zult zien, dat ook de adder een wondermooi schepsel is. Prachtige symmetrische motieven maken het dier tot een lust voor het oog. De ongelooflijk soepele beweging van talloze ribben doen het over de grond „glijden”, in flauwe zigzag-bewegingen. In het rulle zand worden de zijwaartse golfbewegingen krachtiger, en blijft een bijzonder spoor van regelmatige dwarsstrepen achter. Maar op rotsgrond — zei Salomo reeds — laat het geen zichtbaar spoor na.

Wijlen mijn vriend Mannes, een man die zijn leven in de bossen heeft doorgebracht, leerde mij destijds de adders te vinden. Hij hield me staande, zonder de juiste plaats aan te wijzen, waar de adder lag. Ik keek gespannen rond. Binnen de tien meter ligt hij, zei Mannes. Ik vond het niet leuk, maar zag niets. Binnen de acht meter ligt hij, zei Mannes nu. Ik werd onrustig. Op vier meter afstand ligt hij, zei Mannes, om precies te zijn. En nu zag ik het dier eindelijk: opgerold tegen de voet van de grove den. En als men u eenmaal op het verschijnsel slang heeft attent gemaakt, vindt u ze later zelf; hetzij opgerold als een paardevijg, of languit rond een boomstam, of roerloos geslingerd tussen dode takken, een enkele maal zelfs in een scheve boomstam geklommen. Meermalen heb ik ze aan gasten laten zien. Zelf heb ik ze wel gevangen en op alcohol geprepareerd — maar de alcohol ontkleurt de slang op de duur. Een enkele maal heb ik een pasgeboren adder gevonden, de zogenaamde griffeladder — die overigens

even giftig is als mama.

De adder legt eieren, die meteen uitkomen. Vandaar de legende, dat de adder levende jongen ter wereld brengt; het franse woord voor adder is vipère, komt van vivipara = levendbarend. Ze eet eieren, muizen, slakken, kikvorsen en ongedierte — maar wordt zelf gegeten door het wilde zwijn en... door de egel, die haar aandurft.

En wat is nu het gevaar van de adder eigenlijk? Om van andere slangen in ons land te zwijgen. De adder heeft een paar grote, opvouwbare, holle snijtanden, die bij een beet een druppel gif in de wond doen druppelen. Kleine dieren als muizen, kikvorsen en hagedissen sterven snel aan dit gif. Een hond of een schaap krijgt er een dikke poot van, en voelt zich een paar dagen ziek. De mens kan de beet meestal gemakkelijk overleven; tenzij de slang hem op een ongelukkige plaats bijt en er een complicatie ontstaat (maar sommige mensen, die daar allergisch voor zijn, kunnen al aan een wespenteek ondergaan!). En de beide andere slangen, gladde slang en ringslang, willen wel bijten als ze lastig gevallen worden, maar zijn niet giftig.

o—o

Waar komt dan eigenlijk die ingewortelde vrees voor de slang vandaan? Vermoedelijk moeten wij voor het antwoord in de oudheid

D. W. L. Milo

duiken — u mag het antwoord ook in de Bijbel zoeken. Voor alle natuurliefhebbers is de slang het symbool van leven en dood geweest. Vooral symbool van afschuwelijkheid, heimelijkheid, noodlot, bedrog. Bij de farao's in Egypte kwam de slang in de hoofdtol voor. Ook de medische wereld geeft aan de slang (het aesculaap-teken) een positieve waarde. Andere volken zagen in de maansikkel een slang: eeuwig in beweging, altijd anders — combinatie van leven en dood, van licht en duisternis. Maar overigens heeft de christenheid uit de Bijbel een afkeer geleerd van alles wat slang heet. In het eerste Bijbelboek is de slang de aanstookster geweest tot de zondeval — en in het laatste blijkt deze slang of draak de duivel of de satan te wesen. Daartussen komt u de slang de gehele Bijbel door tegen, in ongeveer 20 boeken, op wel 40-50 plaatsen. Steeds is daar de slang, met haar „venijn”, symbool van zonde, verraad, goddeloosheid, bedrog, onderwereld en hel.

Buiten alle twijfel: de slang is wel het meest verachte schepsel Gods. Ze intrigeert de mensheid van den beginne aan. Ze hult zich in mysterie. Heeft ze vroeger poten gehad? Zou haar beenderstelsel daar op wijzen? Het lijkt er niet op. Eet ze stof? Geen sprake van. Kan ze spreken, zonder dat ze stembanden heeft? Tijdens de synode van 1926, die zich geheel wijdde aan de sprekende slang, zei een zoon van Abraham op de Amsterdamse effectenbeurs: hoe kan een slang nu toch spreken — en ze heeft niet eens handen! Toen dr. J. G. Geelkerken veronderstelde, dat het Bijbelse spreken van de slang in Genesis niet letterlijk moest worden genomen, sprak de Asser synode: eruit! Vandaag zegt een generale synode: dat hebben we fout gedaan in 1926. Het spreken van de slang is, in veertig jaar, van hoogkerkelijke zijde tot zwijgen gebracht...

Het is dus zeer gevaarlijk, over het spreken van slangen te spreken. Zoals het in het verleden zeer gevaarlijk is gebleken, over een draaiende aarde of een stilstaande zon te spreken. En al zijn de leviathan en de eenhoorn dan ook dieren, die u wel in de Bijbel maar niet in de biologische leerboeken tegenkomt, wanneer u het spreken van de slang uit Genesis 3 niet serieus naar de letter neemt kan men vandaag tegen u zeggen: eruit! En zegt u dan maar, dat de slang van-

daag niet het kerkelijk denken nog steeds intrigeert.

o—o

In de Bijbel vindt u de verraderlijkheid van de slang duidelijk en zinvol beschreven. Jacob profeteerde van zijn zoon Dan, dat deze een hoornadder zou zijn, die vanuit de berm onverhoeds het voorbijgaande paard zou verlammen; blijkbaar doelt hij op de speciale sluwe soort Joden. — Giftige slangen hebben het volk Israël in de woestijn dodelijk aangevallen, als een straf Gods. Maar de koperen slang van Mozes werd als symbool tot behoud gegeven, later door Johannes zelfs vergeleken met de „verhoogde” Heiland. — Toen het volk de koperen slang, gegeven als levenssymbool, was gaan aanbidden als nechoestan (de oerslang, godin van leven en dood) heeft Hizkia deze afgod vernietigd. En let nu op de volgorde: de slang doodde de mens, de koperen slang behield de mens in het leven, deze koperen slang deed de mens vervolgens ondergaan in afgoderij, en de reformator Hizkia vernietigde de slang weer. De eeuwige bewegelijkheid van de slang, als de maansikkel, die komt, groeit en ondergaat — maar toch dezelfde blijft.

De psalmen schelden de bedriegelijke goddeloze met de naam slang, vergelijkbaar zijn tong met een slangentong, zijn woorden met slangengif. En Paulus neemt dit over, later. — Job zegt, dat de goddeloze aan zijn eigen vergif ondergaat. — Wie „smart op smart te vreezen heeft” wordt door een slang gebeten, als hij aan een muur werkt, zegt de Prediker. — En als de slang eenmaal gebeten heeft, baat de bezwering niet meer, zegt dezelfde. — Ook Amos zag de bijtende slang als een onverwachte ramp, voor iemand die argeloos tegen een muur leunt. — Micha zag de laag-bij-de-grondse slang als symbool van vernedering van Gods vijanden. — Jesaja zag in de adder de vergrotende trap van slang, en in de „vliegende draak” de overtreffende trap. — Het was ook Jesaja, die over de leviathan sprak, dat mythische zeemonster dat u nimmer zult tegenkomen, door Job een „langwemelende slang” genoemd. En dan kenden de statenvertalers nog de „kromme, slomme slang”; die moogt u ook vergeten.

Zoals God de Here koning Nebucadnezar zijn „knecht” noemt, zo kan ook de slang in Gods dienst staan, zegt Amos. — Maar Salomo vergeleek het overmatig gebruik van alcohol met een bijtende slang, gelet op het verraderlijke gif. — De Heiland vroeg rhetorisch: kan een vader zijn kind een slang geven als het om een vis vraagt? (Let u op de mooie tegenstelling: de vis is steeds het teken van Christus geweest — de slang het symbool van de satan). Denk ook aan het visioen van Johannes: de slang bedreigde zowel moeder als kind, zowel Christus als zijn Gemeente. — Het mysterieuze, onbegrijpelijke en oncontroleerbare element van de slang vindt u in termen als „voorzichtig als de slangen”; en „de weg van een slang op een rots”. — De egyptische tovenaars maakten van hun toverstaven slangen, die kruipen konden als men zijn ogen geloofde. Toen Paulus door een slang werd gebeten, zagen zijn gastheren in hem een schuldige, die door een godheid werd achterhaald.

De belofte van Christus voor zijn apostelen daarentegen luidde: dat ze op slangen konden treden (overigens vrij gevaarlijk), ja zelfs slangen opnemen — zonder vrees. Het was deze belofte, die bij Paulus direkt in vervulling ging.

Maar dit brengt me op een verhaal. Ik vond een slang, waarvan ik ditmaal niet geheel zeker was of ze een gladde slang dan wel een adder was. Dies gaf ik haar aan een bioloog, die met een lichtje vaststelde (aan de ronde pupil van het dier) dat het een onschuldige gladde slang betrof. Bioloog I gaf het diertje aan bioloog II, die het exemplaar aan zijn terrarium toevoegde. Maar, bij het schoonmaken van het terrarium bleef op een kwade dag het „onschuldige” beestje aan de vinger van bioloog II hangen, die in paniek naar zijn studiegenoot rende. „Ik ben gebeten door dat ondie!” schreeuwde hij, „wat moet ik toch doen!” — „Gauw verder werken aan je kandidaats”, antwoordde bioloog I.

o—o

En dan is er nog een zaak, waar we op moeten letten, wanneer we over slangen spreken. Het vreselijkste scheldwoord, dat u in de

Bijbel tegenkomt, luidt: slangen, adderbroed-sel!

Dit woord gebruikte de Heiland tegen de farizeeërs. Het is om te onthouden. De mensen, die zich dragers van het religieuze leven achtten — bleken dragers van de dood te zijn. De mensen, die meenden het licht der wereld te zijn — bleken lugubere duisternis, afschuwwekkende misverstanden te wezen. Vandaag aan de dag tobt de kerk nog altijd met broeders, met een veelheid van ijveraars-zonder-verstand, die het werkelijk best menen met het koninkrijk Gods, die zich voorbeeldig inspinnen voor de vordering van dat

koninkrijk, die stad en land, zee en lucht be-reizen om proselieten te werven — maar die anderen tot kinderen der duisternis maken, omdat ze zelf nog niet van genade leven.

Ze zijn de grootste struikelblokken in Christus' kerk, zegt de Heiland. Meesters in alle rechten, speciaal in het kerkrecht, doen het recht struikelen op de straten van Jeru-salem. Want de leer der farizeeërs ligt ver-raderlijk dicht bij de leer van het Evangelie. Zoals de formule van de slangenvergiften verraderlijk dicht bij die van de bruikbare eiwitten ligt. Zoals het leven aan de dood grenst.

Eindhoven

1. De kerkelijke situatie in N. Brabant-Limburg september 1967

Toen op 10 februari 1966 de kerken van Den Bosch, Tilburg en Breda B de vergadering van de classis N. Brabant-Limburg verlieten, werd daarmee door hen de kerkelijke weg overeenkomstig het samenlevingsakkoord der D.K.O. verlaten en de schismatische weg ingeslagen. Sindsdien vergaderden de kerken van dit ressort dan ook in twee groepen, in het vervolg aan te duiden met classis Den Bosch (waartoe aanvankelijk alleen bovengenoemde kerken behoorden) en de classis Eindhoven (omvattende de overige kerken). In de periode tot september 1967 voegden zich bij de classis Den Bosch de kerken van Zevenbergen, Almkerk-Werkendam B, terwijl bekend werd dat op de vergadering van de classis Den Bosch, te houden op 9 september 1967, ook de kerk van Treebeek zich aldaar zou doen vertegenwoordigen.

2. Naar de classis Den Bosch

Op de kerkeradsvergadering van 31 augustus '67 was een uitnodiging ter tafel voor het bijwonen van de vergadering van de classis Den Bosch op 9 september.

Bij de bespreking hiervan ging de Raad er van uit dat hij geroepen was, voorzover het aan hem lag, normale kerkelijke betrekkingen te onderhouden ook met die kerken, welke vanwege het verschil in houding t.o.v. de kerk van Breda A (ds. Smouter) van ons verwijderd waren geraakt. Derhalve besloot de Raad ter vergadering te gaan, zonder echter daarmee uit te spreken dat hij zou instemmen met de wijze waarop sinds februari 1966 de vergaderingen van de classis Den Bosch werden samengeroepen en geconstitueerd. De kerkeraad constateerde dus dat een aantal zusterkerken, waarmee vóór februari 1966 het verband werd onderhouden, op 9 september zou samenkomen en dat hij derhalve zich daar behoorde te presenteren.

Zo verschenen een 2-tal afgevaardigden van Eindhoven ter vergadering. De credentiebrieff werd in orde bevonden, maar Eindhoven, Almkerk B en Treebeek werden aanvankelijk buiten de constituëring gehouden. Van de kerk van Treebeek was een schrijven ter tafel, waarin ze zich distancieerde van de classis Eindhoven. Van Almkerk B was eveneens een brief ter tafel. Na voorlezing van beide brieven werden deze kerken toegelaten. Van Eindhoven werd vervolgens een nadere verklaring gevraagd aangaande haar positiekeuze met betrekking tot de hier vergaderende kerken en die van de classis Eindhoven. De afgevaardigden zetten de redenen uiteen waarom ze hier thans aanwezig waren terwijl ze uitdrukkelijk verklaarden dat dit niet betekende dat ze de band met de kerken van de classis Eindhoven zouden los laten. Deze laatste zouden in elk geval nog één maal in classisvergadering bijeenkomen om de van de G.S. aan haar gerichte stukken te behandelen. Dat dit verband daarna zou blijven bestaan was duidelijk, al zou de wijze van functioneren hiervan nog een punt van bespreking kunnen uitmaken.

De praeses van de vergadering, Ds. Vreugdenhil was van oordeel dat het niet mogelijk zou zijn Eindhoven hier te aanvaarden, indien deze kerk niet kon uitspreken dat de hier aanwezige afgevaardigden van Breda B door haar zouden worden beschouwd als vertegenwoordigers van de enige ware kerk van Breda (zo vermelden het ook de notulen van deze vergadering, vastgesteld op 18 december).

Eindhoven verklaarde dit niet te kunnen, aangezien de kerkeraad van oordeel is dat ook Breda A als Gereformeerde Kerk, behorende tot het kerkverband moet worden beschouwd.

Slechts van een der kerken trachtten de afgevaardigden de vergadering te bewegen de kerk van Eindhoven toe te laten, waarbij o.m. werd opgemerkt dat de credentie-brief toch in orde was.

Na een uitvoerige discussie, waaraan ook de Eindhovense afgevaardigden deelnamen, werd het volgende besluit met algemene stemmen aanvaard:

De classis N. Brabant-Limburg van 9 september 1967, kennis genomen hebbende van: de credentiebrieff van de afgevaardigden van de kerk te Eindhoven en hun verklaring ten deze afgelegd;

overwegende:

1. dat zij niet konden verklaren, dat zij de afgevaardigden van de kerk te Breda, die ter classis tegenwoordig waren, als afgevaardigden van de wettige kerk te Breda konden beschouwen¹⁾.
2. dat zij verklaarden, dat de kerkeraad te Eindhoven nog niet de gelegenheid heeft gehad de uitspraken van de Generale Synode van Amersfoort-West ten aanzien van de zaken van de kerken in het Zuiden te bespreken en en zijn standpunt daarvan te bepalen;
3. dat het noodzakelijk is, dat de kerkeraad van Eindhoven duidelijk zijn positie in dezen aan de classis kenbaar maakt alvorens zijn afgevaardigden tot de classisale vergadering worden toegelaten;

besluit:

vooralnog de afgevaardigden van de kerk te Eindhoven niet tot de classis toe te laten, doch eerst de besluiten van de kerk te Eindhoven ten aanzien van de bovengenoemde besluiten van de Generale Synode van Amersfoort-West af te wachten, zodat er geen onduidelijkheid blijve bestaan ten aanzien van de juiste verhouding van de kerk te Eindhoven tot de zusterkerken in het classicaal ressort."

¹⁾ Dit is niet juist. In de discussie (zie hiervoor) was duidelijk de eis gesteld deze afgevaardigden exclusief als vertegenwoordigers van de enige kerk te Breda te beschouwen.

De Eindhovense afgevaardigden verklaarden hierop met de zwakheden en gebreken van deze vergadering, gezien het genomen besluit, geduld te willen hebben, legden zich daarmee bij dit besluit neer en verlieten de vergadering.

3. De volgende classisvergadering: Eindhoven definitief buiten gesloten

Op de volgende classisvergadering (7 december) was voor het eerst ook de kerk van Waardhuizen aanwezig. Deze afgevaardigden werden op grond van hun credentiebrieff, zonder nadere verklaring, toegelaten.

De credentiebrieff van Eindhoven werd eveneens in orde bevonden, maar de afgevaardigden werden op grond van het classisbesluit van 9 sept. buiten de constituëring gehouden.

De afgevaardigden van Eindhoven deelden vervolgens aan de vergadering mee dat de kerkeraad het besluit van de G.S. inzake de scheuring te Breda niet voor vast en bondig kon houden, waarvoor een 4-tal gronden werd aangevoerd. En voorts werd verklaard dat de kerkeraad had uitgesproken „zich voor zijn recht om dit synodebesluit niet te ratificeren beroept op de tweede helft van art. 31 K.O. dat deze vrijheid verleent binnen het kerkverband” en vervolgens:

„De kerkeraad wil zijn oprechte voornemens om met zijn bezwaren te blijven binnen het verband van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) tot uitdrukking brengen, door:

- a. dit besluit ter kennis te brengen van de classis 's Hertogenbosch en deze vergadering te verzoeken de kerk van Eindhoven als lid van deze vergadering te ontvangen;
- b. met dit besluit in appèl te gaan bij alle Gereformeerde Kerken in Nederland ter voorbereiding van een nieuwe behandeling van deze zaak op de e.v. normale Generale Synode van onze kerken;
- c. intussen normale kerkelijke betrekkingen te onderhouden met de kerken van de zgn. classis Eindhoven en de tijd, die ons nog scheidt van de komende Synode te gebruiken o.m. voor een nader gesprek over de moeiten rond Zondag 22 H.C.

Uit de hierop volgende discussie valt het volgende te noteren: meerdere afgevaardigden zijn het erover eens, dat Eindhoven het recht heeft zich met een beroep op art. 31 K.O. te wenden tot de zusterkerken en de eerstvolgende G.S. Men is evenwel van oordeel, dat Eindhoven zich in de uitvoering heeft te houden aan het G.S.-besluit en dat het onderhouden van normale kerkelijke betrekkingen met de kerken van de classis Eindhoven onverenigbaar is met het lid-zijn van deze vergadering. Tegenover een uitvoerig betoog van br. Houtman (Eindhoven) dat een juiste interpretatie van het tweede lid van art. 31 K.O. inhoudt dat, wanneer een kerk of een lid der kerk overtuigd is, dat een besluit met Gods Woord in strijd is, hij dat besluit niet voor vast en bondig mag houden, **noch het uitvoeren**, verklaarde Ds Vreugdenhil dat men in de tijd van de revisie de besluiten niet voor vast en bondig behoeft te houden, maar dat men t.a.v. de uitvoering deze niet op zij mocht zetten. Verschillende afgevaardigden slo ten zich bij deze zienswijze aan (o.a. Breda B en Almkerk B).

Een ernstig beroep op de vergadering om toch niet te gaan heersen over de gewetens van de broeders en zusters in Eindhoven, mocht niet baten.

Met algemene stemmen werd een principebesluit aanvaard (de nader formulering zou op de voortgezette vergadering worden vasgesteld) om Eindhoven, gehoord zijn verklaring met betrekking tot het onderhouden van normale kerkelijke betrekkingen met hier niet vertegenwoordigde kerken, niet tot de vergadering toe te laten.

4. De voortzetting: de scheuring in Eindhoven voorbereid

Vóór de aanvang van de voortgezette classisvergadering op 18 december nam de praeses, ds. Vreugdenhil, de afgevaardigden van Eindhoven even apart, om hen mee te delen, dat zij als gevolg van het in de eerste zitting genomen principebesluit, op deze vergadering niet meer het woord zouden mogen voeren. Br. Houtman antwoordde hierop, dat aan het einde van de eerste zitting werd toegezegd, dat Eindhoven na voorlezing en aanvaarding van het definitieve besluit nog het woord zou kunnen krijgen ter verdediging. De praeses zegde dit toe, als het vooral maar kort zou worden gehouden. Br. Houtman verklaarde niet meer tijd te vragen dan hij nodig zou hebben om hetgeen hij reeds had voorbereid, uit te spreken. Dit werd tenslotte goed gevonden.

Een concept-besluit inzake Eindhoven werd ter vergadering voorgelezen en met algemene stemmen aanvaard. Het luidt als volgt:

De classis Noord Brabant-Limburg van 7 dec.-'67 te 's Hertogenbosch

kennis genomen hebbende van:

- a. de mededeling van de afgevaardigden van de Kerk te Eindhoven, dat de kerkeraad aldaar verklaard heeft het besluit van de generale synode van Amersfoort-West inzake de scheuring te Breda niet te mogen ratificeren en daarom besloten heeft daarvan „in appèl te gaan bij alle Geref. Kerken in Nederland ter voorbereiding van een nieuwe behandeling van deze zaak op e.v. normale Gen. Synode van onze kerken”;
- b. het verzoek van dezelfde afgevaardigden „de kerk van Eindhoven als lid van deze vergadering te ontvangen”;
- c. de mededeling van deze afgevaardigden, dat de kerkeraad van Eindhoven besloten heeft „intussen normale kerkelijke betrekkingen te onderhouden met de kerken van de zgn. classis Eindhoven”;

van oordeel:

- a. dat de mededelingen van de afgevaardigden van de Kerk te Eindhoven vermeld onder „kennis genomen hebbende van” sub a de classis niet rechtstreeks regardeert en als kennisgeving kan worden aangenomen;

- b. dat het besluit van de kerkeraad van Eindhoven om in de tijd, die aan de e.v. normale generale synode voorafgaat, „normale kerkelijke betrekkingen te onderhouden met de kerken van de zgn. classis Eindhoven” wél een verhindering vormt voor de classis, om de afgevaardigden van Eindhoven in haar vergadering te ontvangen;
- c. dat het, gezien de aard van het kerkverband, niet mogelijk is, dat een kerk naast het ook door de meerdere vergaderingen erkende kerkverband er nog een ander kerkverband op na houdt met een Kerk als die te Breda (p/a Ds. Smouter), ten aanzien waarvan de generale synode van Amersfoort - West de uitspraak heeft gedaan, dat zij niet als de wettige kerk te Breda is aan te merken, en met een kerk als die te Almkerk-Werkendam (p/a J. Baan), ten aanzien waarvan de classis Noord-Brabant/Limburg van 9 september 1967 heeft te kennen gegeven, deze Kerk niet als de wettige Kerk aldaar te kunnen aanmerken;
- d. dat er tegenstrijdigheid is in de houding van de kerk te Eindhoven, wanneer zij in classicaal verband tegelijk wil samenwerken met wettige en onwettige Kerken;
- e. dat zo lang de Kerk te Eindhoven bij deze houding blijft, haar afgevaardigden niet tot de classis behoren te worden toegelaten;

besluit:

- a. de mededeling van de afgevaardigden van de Kerk te Eindhoven, vermeld onder „kennis genomen hebbende van” sub a voor kennisgeving aan te nemen;
- b. de afgevaardigden van de kerk te Eindhoven niet tot de classis toe te laten.

In aansluiting hierop volgde het verweer van br. Houtman, die stelde dat het genomen besluit zeer te betreuren is, omdat hier gehandeld wordt in flagrante strijd met de zin van art. 31 K.O. Met voorbeelden uit de kerkelijke strijd 1942-1944 wordt dit aangetoond. Tevens onderwijst hij uit de Bijbel, dat de apostelen veel geduld hadden met kerken waar over niet onbelangrijke zaken veel verschil van mening heerste. Hij wijst erop, dat de kerk van Eindhoven met goede credentiebrieven ter vergadering kwam en stelt met grote nadruk dat de kerk van Eindhoven Schrift en Belijdenis van harte lief heeft en zich wenst te houden aan de D.K.O. en daarnaar wil leven. Hij roept de classis op om terug te komen op dit besluit en stelt, dat de kerken, die op deze wijze met dit besluit de rust zoeken, nimmer de rust zullen ontvangen, welke door de Here beloofd wordt aan diegenen, die zich aan Zijn Woord willen onderwerpen.

In een kort woord verklaarde de praeses nog dat Eindhoven de verkeerde weg opgaat, wat ook tot uiting komt in de gemeente van Eindhoven.

Hoewel de praeses vervolgens veel moeite deed om de afgevaardigden van Eindhoven deze vergadering te doen verlaten, oordeelde de vergadering, door niet hierop in te gaan, dat er geen bezwaar was dat de broeders als gasten bleven.

Daarna werd aan de orde gesteld een brief van 2 ouderlingen en 1 diaken, alsmede een 7-tal gemeenteleden uit Eindhoven waarin de classis gevraagd werd om hulp en advies te verlenen in de „nood waarin onze gemeente verkeert.” Daarin werd door de broeders gewezen op de uitspraken van de kerkeraad met betrekking tot het reeds hiervoor genoemde Synodebesluit, ten aanzien van de hantering van het ondertekeningformulier inzake Zondag 22 H.C. en aan gaande een citaat van de Open Brief (geoorloofd zich af te vragen of het fundament van de Geref. Kerken wel samenvalt met dat van de heilige, algemene, christelijke kerk, etc.)

Bij de discussie bleek dat verschillende afgevaardigden (Tilburg, Waardhuizen, Treebeek) van oordeel waren dat de classis over deze brief niet mocht oordelen zonder ook de kerkeraad van Eindhoven hierover te hebben gehoord. Ze vreesden dat de classisvergadering een zodanig oordeel zou kunnen geven waardoor een breuk in Eindhoven zou kunnen ontstaan. Ze drongen aan op het zenden van een classicale deputatie om met de kerkeraad te spreken.

Daartegenover stelde Ds. Vreugdenhil dat de bezwaarden van Eindhoven de juiste weg gaan door met hun moeilijkheden eerst naar het kerkverband te gaan, zonder dat men zelf iets onderneemt. De bezwaarden „nemen het niet” van hun kerkeraad om buiten het verband te blijven. Eindhoven onderhoudt normale kerkelijke betrekkingen met kerken waarvan de predikant de O.B. heeft ondertekend en onderhoudt daar-

mee contact met kerken, wier trouw aan de belijdenis onder verdenking staat. De bezwaarde broeders zijn in nood en de zaken liggen duidelijk genoeg, we behoeven daar echt niet lang over na te denken. Spr. wil met de terminologie waar-vals voorzichtig zijn en die er buiten laten, maar Eindhoven is een kerk, die zich niet houdt aan de normen. We moeten thans niet voor krachtige beslissingen terugschrikken: de kudde van onze Here Jezus Christus in Eindhoven wordt momenteel verstoord.

Bovengenoemde afgevaardigden stelden zich tegen dit drijven van de praeses te weer. We mogen alleen maar de broeders achter de kerkeraad wegroepen als we daar te maken hebben met een valse kerk. En dat is niet het geval.

Na schorsing van de vergadering komt het moderamen met een concept-voorstel. De discussie daarover verloopt op dezelfde wijze als voordien. Enkele afgevaardigden vragen om uitstel teneinde met hun kerkeraad over deze zaak te kunnen spreken. De praeses acht dit niet nodig: de afgevaardigden zijn toch competent om een beslissing te nemen. Hij is van oordeel dat de bezwaarden in Eindhoven een steuntje in de rug moeten hebben. Het concept-voorstel wordt tenslotte ongewijzigd voorgesteld en dit wordt aangevaard met 9 stemmen voor, 3 tegen en 2 onthoudingen.

Dit besluit luidt als volgt:

De Classis Noord-Brabant/Limburg, in voortgezette vergadering bijeen op 18 december 1967 te 's Hertogenbosch,

kennis genomen hebbende van:

een missive dd. 4 december 1967 van 2 ouderlingen, 1 diaken en een 7-tal leden van de Kerk te Eindhoven, waarin zij de Classis dringend om hulp en advies vragen in de nood, waarin de Gemeente te Eindhoven verkeert;

overwegende:

- dat de grote nood, waarin een deel van de Gemeente te Eindhoven verkeert, gevolg is van de tweeslachtige houding van de kerkeraad aldaar;
- dat adressanten door correspondentie en samspreking met de kerkeraad alles in het werk gesteld hebben om de kerkeraad tot andere gedachten te brengen, doch dat dit alles tot heden niet heeft mogen baten;
- dat de Classis in haar eerste zitting van 7 december 1967 heeft besloten de afgevaardigden van de kerk te Eindhoven niet tot de Classis toe te laten op grond van het feit, dat de kerk te Eindhoven, naast de oefening van het ook door de meerdere vergaderingen erkende kerkverband, ook nog normale kerkelijke betrekkingen wil onderhouden met de kerken van de zgn. Classis Eindhoven;
- dat tot de kerken van de zgn. Classis Eindhoven ook behoren de Kerk te Breda (p.a. Ds. K. C. Smouter) en te Maastricht, welker Dienaren des Woords de „Open Brief aan de Tehuisgemeente te Groningen” hebben ondertekend;
- dat volgens het Kontaktblad van Eindhoven van 24 november 1967 de meerderheid van de kerkeraad te Eindhoven van oordeel is, dat door niemand is **aangevaard**, dat deze Open Brief strijdt met Gods Woord en de belijdenis;
- dat echter de Generale Synode van Amersfoort-West 1967 heeft uitgesproken, dat er een onaanvaardbare tegenstrijdigheid bestaat tussen enerzijds de instemming met de belijdenis en anderzijds de ondertekening van de „Open Brief”;
- dat bovendien verschillende broeders van de kerkeraad van Eindhoven, ook na de uitspraken van onderscheidene meerdere vergaderingen t.a.v. zondag 22 van de Heidelbergse Catechismus het niet noodzakelijk achten te eisen, dat alle ambtsdragers nu ook deze leer getrouw zullen voorstaan en naarstig zullen leren, hoewel alle ambtsdragers door ondertekening van het Ondertekeningformulier hebben beloofd: „dat wij alle dwaling, tegen deze leer strijdende, verwerpen en alle arbeid zullen aanwenden om deze uit de Kerken te weren;
- dat adressanten van harte en metterdaad de band met de zusterkerken begeren vast te houden en de gemeente bijeen willen houden in trouw aan Gods Woord en de belijdenis der Kerk en de overeengekomen kerkelijke accoorden;

van oordeel:

dat de kerkeraad van Eindhoven, gelet op voorgaande overwegingen, reden geeft tot twijfel, of

deze kerkeraad wel metterdaad de belijdenis, als in alles met Gods Woord overeenkomend, wil handhaven;

dat daardoor de gemeente te Eindhoven in verwarring is gebracht en de kudde van de Here Jezus Christus aldaar dreigt verstrooid te raken; dat het tot bewaring van de gemeente te Eindhoven bij Gods Woord en de belijdenis, de roeping is van de getrouwe ambtsdragers om alles te doen wat daartoe nodig is;

besluit:

- aan adressanten te adviseren, alles in het werk te stellen om de gemeente te Eindhoven bij Gods Woord en de belijdenis te bewaren;
- aan adressanten en aan de kerkeraad van Eindhoven van deze overwegingen, oordelen en besluiten kennis te geven.

Nadat het besluit aldus is genomen, merkt de praeses o.m. nog het volgende op: de broeders in Eindhoven zijn zelfstandig genoeg om nu te weten wat hen te doen staat. Hij heeft er een hard hoofd in, dat de eenheid in Eindhoven bewaard kan blijven, de houding van de kerkeraad geeft weinig hoop. Hij hoopt, dat men elkaar nog vinden kan. We staan niet ver van elkaar, maar als men begint met een kleine afwijking dan gaat het steeds verder.

5. De scheur getrokken.

Dank zij het drijven van de praeses, ds. Vreugdenhil, heeft de classis de broeders „een steuntje in de rug gegeven”. De kerk van Eindhoven mocht buiten het verband blijven, maar de klagende broeders van die kerk werden geholpen met een advies dat aan duidelijkheid niet te wensen overlaat. Zo hebben deze broeders het dan ook verstaan en ze zijn tot een „aanval in de rug” overgegaan: Toevalligerwijs drong vrijdagmiddag (22 december, dus 4 dagen na de classisvergadering!) het gerucht tot de kerkeraad door dat de broeders een kerkgebouw reeds hadden afgehuurd, de preekvoorziening reeds hadden geregeld en brieven dienaangaande voor de leden der gemeente gereed hadden liggen. Pas bij navraag via enkele adressen kwam de scriba er achter dat dit alles juist was.

Daardoor kon nog juist worden voorkomen dat de ambtsdragers via een zaterdagmorgen aan alle gemeenteleden gezonden brief konden vernemen dat ze in hun ambtsdienst waren geschorst!

„Wij worden geroepen de Gemeente weg te roepen van ambtsdragers die de kudde des Heren niet weiden, maar verstrooien”, Aldus schrijven de afgescheiden ambtsdragers in die brief

Zo werd de kerk van onze Here Jezus Christus gescheurd.

Heer, ontferm U over ons!

Wormerveer

De kerkeraad van de Geref. Kerk te Wormerveer publiceert het volgende schrijven:

1. April van dit jaar sprak de kerkeraad uit, dat de kerk van Wormerveer niet meer op de generale synode vertegenwoordigd was, en wel als gevolg van het optreden der synode.

Prof. Kamphuis noemde dit 'verdwaasde oppositie'. En de kerk van Zaandam en enkele andere kerken verbraken er zelfs de band met de zusterkerken in de classis om.

Toch kon wat de kerk van Wormerveer deed voor ieder duidelijk zijn. Zij deed niet anders dan gebruik maken van haar recht van ratificatie.

Ratificatie is een vreemd woord. Men kan het weergeven met 'bekrachtiging'.

Dit recht van ratificatie is het recht van elke kerk. Het laatste woord is aan de kerkeraad. Bij de plaatselijke kerk dus. Daar heeft de Here Christus zijn ambtsdragers aangesteld.

Van dat recht van ratificatie heeft de kerk van Wormerveer gebruik gemaakt toen de synode ds. Schoep niet wilde ontvangen en daarmee de afvaardiging der Noordhollandse kerken aantastte.

De kerkeraad heeft toen krachtens dat recht van ratificatie dat doen van de synode afgekeurd, en heeft gezegd: „wil de synode deze afvaardiging niet ontvangen, dan moge zij weten, dat niet de synode, maar de kerken de afgevaardigden zenden”; en besloot

de kerkeraad uit te spreken dat de kerk van Wormerveer dan niet ter synode vertegenwoordigd was.

2. Zei de kerkeraad van Wormerveer daarmee iets nieuws?

Op 28 januari 1946 hield prof. Deddens zijn inaugurele rede bij de aanvaarding van zijn professoraat. De hoogleraar in het kerkrecht aan de Hogeschool der kerken zei daarbij het volgende:

„De Kerken hebben gezegd: wij houden de synode-besluiten voor vast en bondig, tenzij. Er is een grens. Die grens is Gods Woord en de Kerkenordening. Komt ge over die grens heen, meerdere vergadering, dan houden wij het besluit, dat ge genomen hebt, niet voor vast en bondig. Dan bindt het ons niet. Zoals Voetius zegt: 'In dat geval nemen de kerken de besluiten niet aan, en leggen ze niet op ter uitvoering, maar leggen ze naast zich neer, of verscheuren ze'.

Wat is dus het recht der kerken? In bepaalde gevallen naar art. 31 synodebesluiten niet voor vast en bondig te houden.

Wat is haar plicht? De grenswacht te betrekken, en in overeenstemming met de gemaakte afspraak, de synodebesluiten te toetsen naar art. 31. Hier ligt een speciale taak voor de kerkeraden. Zij hebben toe te zien, dat het Woord Gods ongeschonden bewaard wordt. Op hen rust de verplichting, zichzelf en anderen te houden aan het Schriftwoord: uw ja zij: ja, en uw neen: neen. Verzaking van die plicht, de historie bewijst het slag op slag, leidt vroeg of laat tot de noodlottigste gevolgen.

Zodra nu de kerken na toetsing overtuigd zijn: het besluit van de meerdere vergadering is recht en goed, het strijdt niet met het dubbele voorbehoud van art. 31, dan eerst ratificeren ze dat besluit. Nu eerst bekrachtigen ze het, en voeren ze het uit. Dat wil dus zeggen: ratificering is een integrerend deel van de rechtsvorm inzake de geldigheid van besluiten eener meerdere vergadering. Niemand kan zeggen: de classis of de synode heeft een besluit genomen, en nu is dat besluit bindend, nu zijn alle kerken verplicht tot onderwerping, nu moeten ze alle dat besluit nakomen. Er is eerst een tweede daad nodig, nu van de zijde der kerken, nl. de ratificering, en dit is geen sine cure, geen bewilliging pro forma, maar een daad waaraan voorafgegaan is getrouwe, gehoorzame oefening der grensbewaking. Zonder ratificering van de zijde der kerk heeft het besluit eener meerdere vergadering geen rechtsgeldigheid voor die kerk, wijl de rechtstitel ontbreekt.

Zoo is het in de geest van Calvijn, van wien we immers hoorden, dat een concilie of synode niet anders kan geven dan een voorlopig oordeel; het volgend oordeel, het definitieve oordeel staat voor rekening van hen, wien deze besluiten aangaan.

Zoo is het ook steeds, op Calvijns voetspoor, de opvatting geweest van de Gereformeerde Kerken hier te lande in de na-Reformatieperiode."

Aldus prof. Deddens in 1946. Daarin krijgen we dus te horen: wat de synode besluit is nog maar een voorlopig besluit; de kerkeraden hebben tot taak: grensbewaking; en ratificeren de kerken een besluit niet, dan heeft het GEEN rechtsgeldigheid voor die kerk.

Dat is de stem der Reformatie, — dat is de stem van Calvijn, — dat is de stem van het Gereformeerde kerkrecht, — dat is de stem ook van de vrijmaking eenmaal geweest.

Maar prof. Kamphuis zegt nauwelijks twintig jaar later: verdwaasde oppositie.

De rede van prof. Deddens is blijkbaar door velen vergeten, en de waarheid daarin wordt door zijn opvolger, prof. Kamphuis, op het sterkst tegengestaan.

En velen volgen helaas. Om de hiërarchie weer met volle zeilen binnen te halen. Waardoor de rechten van Christus' kerken opnieuw worden aangetast, en waarmee de vrijmaking wordt verloochend.

3. Maar waarom, zo vraagt men, ging de kerk van Wormerveer met haar bezwaren

dan niet in beroep? En dus de weg naar de classis, en naar de particuliere synode enz.?

Het antwoord gaven we al! Omdat het laatste woord is aan de plaatselijke gemeenten. Want juist door het kerkeraadsoordeel wordt, om met prof. Deddens te spreken, een „voorlopig" besluit pas tot een „definitief" besluit; en niet omgekeerd: het wordt niet definitief door het spreken van een meerdere vergadering, al schijnen velen telkens weer zo te denken.

Prof. Deddens zegt op bladz. 13 van dat „in beroep gaan" nog dit:

„de uitvlucht, dat men zijn bezwaren moet inbrengen bij de meerdere vergadering, voor wie het strijdig zijn met Schrift en Kerkenordening bewezen zou moeten worden, baat evenmin: sinds wanneer stellen gezanten aan hun regeringen de wet?"

En op bladz. 16 schrijft prof. Deddens nog:

„Zien we terug, dan blijkt het recht van ratificering van besluiten der meerdere vergadering van eminente betekenis. Het handhaaft de vrijheid en zelfstandigheid der plaatselijke kerken, het houdt de weg vrij tegen de altijd weer in de Kerk opstuwende macht van de hiërarchie en wel de hiërarchie in haar gevaarlijkste vorm: het niet ontzien van de rechten van het aan Gods Woord getoetste geweten."

Met ontzetting zien we die hiërarchie zich opnieuw sterk maken. En het kenmerk van de hiërarchie is nog altijd: ge moogt gerust uw bezwaren hebben, maar... als ge maar meeloopt.

Tegen de hiërarchie is daarom maar één antwoord: een 'neen'; wel een broederlijk 'neen'; maar niettemin een ondubbelzinnig 'neen'.

Echter dan toont de hiërarchie haar wáre gedaante en werpt zij het masker af: dan laat zij — ook in onze dagen — haar tyrannie karakter zien.

4. We schreven hierboven, dat Wormerveer met het bekende besluit niets nieuws heeft gezegd. Alleen is er dit verschil: voorheen durfde men het niet te weerspreken, nu wel.

Ter illustratie, dat ook voorheen zo gesproken is, moge het volgende dienen:

Het was 1956. Op 23 mei van dat jaar vergaderde de classis Harderwijk met betrekking tot de kerk van Wezep. De kerk van Wezep werd op deze vergadering buiten het kerkverband gezet, omdat deze kerk een besluit van de classis vergadering niet uitvoerde, en tegen dat besluit niet in beroep ging bij de particuliere synode.

Dat besluit van de classis is toen in de pers bekend gemaakt, en aan alle kerken werd er kennis van gegeven. Ook aan de kerk van Wormerveer.

De kerkeraad van Wormerveer heeft daarop aan alle zusterkerken in het classicaal ressort Harderwijk over dat besluit der classis het volgende geschreven:

„Wij willen hierover opmerken, dat deze vergadering in art. 31 dan blijkbaar iets anders leest dan er staat. Er staat, dat wanneer een kerk een besluit van een meerdere vergadering met Gods Woord of met de K.O. in strijd bevindt, de kerkeraad het recht heeft dit besluit niet uit te voeren. Dit is wat wij in het kerkelijk spraakgebruik noemen het recht van ratificatie, waarbij dus de kerkeraad het door de meerdere vergadering genomen besluit toetst en nagaat, of zij het mag uitvoeren, ja of neen.

Pas door die daad van de kant van de kerk krijgt het door de meerdere vergadering genomen besluit rechtsgeldigheid, rechtskracht voor die kerk. Het door de meerdere vergadering uitgesproken oordeel was vóórdien slechts een voorlopig oordeel.

Nu heeft de kerkeraad van Wezep goedgeoordeeld het besluit van de classis Harderwijk d.d. 20 januari 1955 niet te mogen uitvoeren, omdat hij dit besluit in strijd achtte met Gods Woord. Sinds wanneer mag de kerkeraad van Wezep dit niet meer doen?

Wij geloven graag, dat u zult zeggen: natuurlijk mag deze kerkeraad dat dan niet uitvoeren, maar... dan had deze kerkeraad zich ook op de particuliere syn-

node moeten beroepen.

Doch dan vragen wij toch weer: waar staat dat in art. 31? En waar staat dat, dat de classis dit van een kerk mag eisen op straffe van anders uit het kerkverband te worden gezet?

Wij lezen daar niets van. Als de afgevaardigden der kerken op de classisvergadering een voorlopig oordeel hebben uitgesproken, dan is het werk van de classis af en behoort de classisvergadering tot het verleden. Dan zullen de kerkeraden gaan toetsen, maar dan kan geen enkele classis zeggen: doch als gij het niet voor vast en bondig houdt, dan moet gij in beroep gaan, — want terecht is geschreven: sinds wanneer stellen gezanten aan hun regeringen de wet?

En sinds wanneer maken de afgevaardigden der kerken uit, wat de kerkeraad heeft te doen, als hij meent het besluit niet te mogen uitvoeren?

De kerk van Wezep kan inderdaad klagen: in de classis Harderwijk is de klok 12 jaar teruggezet, wijl het hier gaat om het hart der vrijmaking.

Van synodale kant wordt nog wel eens met de vinger naar onze vrijgemaakte kerken gewezen en gezegd: gij zijt ook niet vrij van synodocratische smetten.

DAT men dat zegt is niet erg (wjl zij alle recht van spreken verspeeld hebben), maar dat het WAAR is door nu te kunnen wijzen naar de classis Harderwijk, dat is wel erg.

Komt broeders, zo moet het bij u niet wezen. Werkt er aan mee, dat dit besluit weer wordt teruggenomen; of anders gezegd: gebruikt uw recht van ratificatie, en toetst dit besluit van de classis Harderwijk, en houdt het niet voor vast en bondig. Dan kunt gij weer met ons zeggen: onderhoudende art. 31 K.O."

Zo schreven wij in 1956. Tien jaar na de vrijmaking. In de geest van Calvijn, zegt prof. Deddens. Naar het onderwijs van deze ontslapen hoogleraar zelf. In dankbaarheid voor de vrijmaking.

Maar nu het nog eens ruim tien jaar verder is, durft prof. Kamphuis te schrijven: verdwaasde oppositie. En waagt hij het zijn handen uit te steken naar Christus' vrijgemaakte kerken.

Wie verloochent nu eigenlijk de vrijmaking?

5. Maar gaat het dan niet om de Open Brief?

Geen sprake van. Twee dingen mogen naar voren gebracht worden.

Ten eerste: De Open Brief is een geschrift van broeders uit geheel verschillende gemeenten. Deze broeders staan niet onder de zeggenschap ener meerdere vergadering of van private personen, maar onder opzicht en tucht van de opzieners der gemeenten. Door die zijn zij waar nodig aan te spreken. Zó heeft het de Here Christus in zijn gemeenten verordend. En wee degene, die zich in die dienst van Christus' ambtsdragers tracht in te dringen. Koning Uzzia heeft het geweten. Al was hij koning. En al is men hoogleraar. Of wat dan ook.

In de dagen der vrijmaking noemden we dat: aanranding van Christus' koningsheerschappij over zijn volk.

Ten tweede: het is ook duidelijk gebleken, dat het niet om de Open Brief gaat. De Open Brief is slechts aangrijpingspunt. Om de hiërarchie veilig te stellen. Zaandag liet ons dat zien. Deze kerk verbrak de band met de zusterkerken in de classis. En waarom? Omdat deze kerk haar emeritus-predikant ds. J. Goudzwaard ter verantwoording riep om zijn ondertekening van de Open Brief? Kwamen dáárdor de moeilijkheden in Zaandam? Heeft deze kerkeraad misschien tegen ds. Goudzwaard kerkelijk willen handelen, en was de genabuurde kerk van Koog-Zaandijk in dat opzicht in de ogen van de kerkeraad van Zaandam een onwillige kerkeraad?

Daar ging het de kerkeraad van Zaandam helemaal niet om!

Maar wáárom brak deze kerk de band met de zusterkerken in de classisale samenleving? Omdat de kerken van Koog-Zaandijk en Wormerveer hierin waren opgenomen! En deze kerken moesten eerst hun besluit van april van dit jaar maar eens terugnemen. De

Open Brief kwam dus helemaal niet ter sprake. Ds. Goudzwaard werd in dit kerkeeraadsbesluit met rust gelaten. Maar ds. Van Ommen was de boosdoener. Omdat hij tegen de aanmatiging der synode 'neen' durfde zeggen, en DAARIN naast de kerken van Wormerveer en Koog-Zaandijk stond.

Toen in 1944 de hiërarchie was veilig gesteld, mocht het prae-advies weer in de kachel! En als in Zaandam de hiërarchie is veilig gesteld, mogen ook daar blijkbaar alle bezwaren tegen de Open Brief weer in de kachel.

Maar wijlen ds. Post van Zaandijk noemde dat de klauw van het beest. En prof. Deddens zegt: de altijd weer in de kerk opstuwende macht der hiërarchie.

Mogen nog velen de ogen open gaan. God heeft de vrijgemaakte kerken veel gegeven. En in zijn genade rijk gezegend. Het is nog altijd een voorrecht om Gereformeerd te zijn, het door genade te mogen zijn.

Maar de Kamphuis-actie toont maar één ding: het bederf van het beste is het slechtste.

Dec. 1967. De Kerkeeraad van Wormerveer

INGEZONDEN

In „Opbouw” van 24 november 1967 werd onder de rubriek Kerknieuws de tekst gepubliceerd van een brief, die de raad van de Gereformeerde kerk te Krommenie schreef aan de raad van de Ned. Herv. Gemeente. In „Opbouw” van 5 jan. 1968 werd onder dezelfde rubriek de tekst gepubliceerd van een brief, die de kerkeeraad van Krommenie schreef aan de kerkeeraad van Broek op Langedijk. Beide publicaties geschieden geheel buiten medeweten en derhalve ook buiten verantwoordelijkheid van de raad der Gereformeerde kerk te Krommenie. De kerkeeraad verzoekt de redactie van „Opbouw” dergelijke publicaties op deze wijze in het vervolg achterwege te laten.

J. H. Veeffkind, praeses;
A. Pot, scriba

Persverslag

Uit de vergadering van Deputaten voor Geestelijke Verzorging Militairen gehouden op 18 december 1967 te Amersfoort.

Nadat ds. J. v. d. Haar de vergadering op de gebruikelijke wijze heeft geopend wordt geconstateerd dat br. H. Huizinga wegens ziekte afwezig is. Overgegaan wordt tot verkiezing van een moderamen; verkozen wordt ds. J. v. d. Haar tot voorzitter, ds. J. M. Kroes tot secretaris, br. J. Flink tot penningmeester, ds. H. Smit tot assessor.

Na de bijzondere verwelcoming van Ds. H. D. van Herksen, „nieuweling” in het midden van Deputaten, wordt kennisgenomen van het besluit van de generale synode van Amersfoort 1967 inzake benoeming van Deputaten alsmede van de door deze synode voor Dep. gestelde instructie.

Uit de ingekomen stukken:

Schrijven van Protestants Interkerkelijk Thuisfront inhoudende verzoek om aanbeveling van kerkcollecten wordt als Dep. niet regarderend voor kennisgeving aangenomen.

Schrijven generale synode Amersfoort 1967 inzake het omtrent vertegenwoordiging in het C.I.O. genomen besluit, eveneens voor kennisgeving aangenomen.

Bericht van het Bureau van de Hoofdlegerpred. inzake inmiddels volbrachte tijdelijke dienstvervulling door de res. legerpredikanten W. G. Raven, J. v. d. Haar en B. J. F. Schoep.

Rapport inzake regeling emeritering van Ds. J. A. de Vries van Culemborg i.v.m. diens dienstneming voor onbepaalde tijd. Voor kennisgeving aangenomen.

Gerapporteerd wordt vervolgens over enkele vergaderingen waarbij Dep. zich tijdens de voorgaande zittingsduur hebben doen vertegenwoordigen.

Voorts wordt overgebracht een verzoek van de Hoofdlegerpredikant om stappen te ondernemen tot aanwerving van een tweetal res. legerpredikanten uit het midden onzer kerken. Met enkele naar het oordeel van Dep. in aanmerking komende predikanten zal contact worden opgenomen.

Omtrent het verzoek van de Hoofdlegerpredikant om nadere informatie inzake bepaalde klachten over een oecumenistische opzet der geestelijke verzorging van Militairen wordt besloten de Hoofdlegerpredikant voor eventuele toekomstige gevallen van die aard te verwijzen naar de C.C.G.G.

Op last van Dep.
H. Smit, assessor

KERKNIEUWS

BEROEPEN: te Berkum: ds. R. te Velde te Schildwolde; te Krakelingscheveer-Krimpen a/d IJssel: ds. A. Hordijk te Baflo en Warffum (bij accl.).

AANGENOMEN: naar Souburg-Vlissingen: ds. F. van Dijk te Neede.

BEDANKT: voor Grootgast en Gerkesklooster Stroobos: ds. F. van Dijk te Neede.

Soemba. De Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. worden bedreigd door een nieuwe scheuring. De synode van 1967 kon wegens de moeilijkheden geen doorgang vinden. Aanleiding is een uitspraak van de synode van 1965 in een tuchtgeval wegens polygamie.

Oud-zendingspredikant ds. S. J. P. Goossens stelt pogingen in het werk, om naar Soemba te reizen, om in het conflict te bemiddelen.

Tevens hoopt hij in Djakarta te pleiten voor zijn zoon ds. P. P. Goossens te Schouwerzijl, die in juni 1965 een beroep aanvaardde als docent aan de school voor goeroes indijl op Soemba, maar nog steeds geen visum heeft gekregen.

De vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. hebben ruim drieduizend zielen in twaalf kerken en 34 kringen. Zij worden gediend door vier Soembanese predikanten en goeroes indijl en drievien ook zending in West Borneo.

Als gevolg van een conflict in het begin van de vijftiger jaren bestaat er op Soemba nog een tweede vrijgemaakte groep. Deze onderhoudt correspondentie met de Kerk van Zwolle.

Ds. K. Verlind. In de Rehoboth-kerk te Drachten werd dinsdagavond 16 januari j.l. een bijzondere samenkomst gehouden in verband met de uitzending van ds. K. Verlind naar het zendingsveld in Zuid-Afrika. Op deze vergadering werd ds. Verlind o.m. toegesproken door ds. J. H. van der Hoeven, ds. J. M. Goedhart, ds. D. Deddens (namens de zendingsdeputaten), br. W. van der Molen (namens de kerkeeraad van Drachten) en ds. D. K. Wielenga, zendingslector aan de Theologische Hogeschool te Kampen. Aan het einde van de samenkomst sprak ds. Verlind een dankwoord. Zoals reeds bericht, hoopt ds. Verlind met zijn gezin op 25 januari naar zijn zendingsterrein te vertrekken.

Ds. J. C. Janse. Op zondag 14 januari j.l. nam ds. J. C. Janse, met een preek over Nehemia 1: 8-11 afscheid van zijn gemeente te Zutphen. Na de dienst werd de scheidende predikant door verschillende afgevaardigden toegesproken.

Classis Gouda - Leiden Woerden. De Classis Gouda - Leiden - Woerden van 7 december 1967 heeft in haar zitting van 4 januari j.l. besloten de afgevaardigden van de kerkeeraad te Katwijk (ds. C. J. Breen) opnieuw toe te laten tot haar vergadering. De classis besloot daarbij er bij de brs. Feenstra c.s. op aan te dringen zich aan de oordelen van de Generale Synode van Rotterdam-Delfshaven te conformeren, en in ieder geval aan de classis een duidelijke omschrijving te geven van de inhoud en draagwijdte van hun erkenning, dat door hun handelen en nalaten zij mede schuldig staan aan de scheur in de kerk te Katwijk. De classis sprak tevens als haar oordeel uit, dat de brs. ds. Breen c.s., nu zij bij herhaling o.m. hebben erkend mede schuldig te zijn aan de scheur in genoemde gemeente, hun medebroeders Feenstra c.s. hebben te zoeken met ootmoed, wijsheid en broederliefde, opdat zij hunnerzijds geen barrikaden leggen op de weg, waarop de eenheid van de kerk des Heren te Katwijk kan worden bevorderd, als gave en roeping van de Here Christus, in onderworpenheid aan de Heilige Schrift en in gebondenheid aan de belijdenis der waarheid.

De classis blijft bereid hulp of bemiddeling te verlenen aan beide partijen, indien dit verlangd wordt.

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenbergen,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementsprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

Gereformeerde kerk Soest 27 nov. 1887 en 1 mei 1938 - 1 dec. 1946 76 leden, waarvan 39 belijdende leden.

Adres kerkeeraad: C. J. Schepen, Jacob Catslaan 9, Soest-Zuid, Tel. 02155-4513; Diaconie: Alb. Hahnweg 20 t.n.v. K. Boekelo, Tel. 3095.

Administrateur der kerk: Z. Clement, Schoutenkampweg 117, postgironr. 595592 t.n.v. Z. Clement.

Kerkdiensten: Gebouw Eltheto, Driftje, Soest-Zuid, 8.30 en 3 uur.

ADRESSEN

Hilligersberg-Terbregge: scriba: J. v. d. Valk, Borchsatelaan 70, Rotterdam-13, tel. (010)-187763; diakonie: R. van Heukelum, Achillesstraat 24, Rotterdam-13. **Pieterburen:** scriba: J. Hoven, Broeksterweg 32, Broek, post Pieterburen. **'s-Gravenhage Z. W.:** scriba: I. P. de Ruyter, Melis Stokelaan 17-38, Den Haag, tel. (070) 660147. **Berkel en Rodenrijs:** scriba L. I. van Wuyckhuysse, Margrietstraat 3, tel. (01891) 2535; diakonie: A. Vermaas, Krügerlaan 23. **Zuidhorn:** scriba: P. Zuidhof, Julianalaan 7, tel. (05940) 2224. **Loppersum:** penningmeester-boekh.: J. Wildeman, Spuxumerweg 36, tel. (05967) 201; diakonie: G. Doorn, Zeerijperweg 16. **Delft:** scriba: C. D. Goudappel, Maerten Trompstraat 20, tel. (01730) 23556. **Wolfheze:** scriba: D. Boorsma, Utrechtseweg 35, Heelsum, tel. (08373) 2223. **Rozenburg:** scriba: J. Kreiter, Laan van Nieuw Rozenburg 18, Rozenburg.

De Heere verblijdde ons met de geboorte van

FRANCINA PIETERNELLA

C. C. BERG
M. A. BERG-JANSE
MIENEKE
HENDRIEKJE
ANTHEUNIS

Utrecht, 17 januari 1968
Ravellaan 76

NIEUWBOUWWONING TE HUUR

29-6 tot 13-7

Rand gemeente Heerde, bos en waterrijke omgeving.
Inclusief gas en elektra. f 185,— per week.

Brieven onder no. 26-1 administratie „Opbouw”, Slotlaan 220, Zeist.

BELANGRIJKE MEDEDELING

Er blijkt onder de lezers grote belangstelling te bestaan voor de beide brieven — die van de kerk van 's-Gravenhage-Z.O. en van Utrecht-Centrum welke in Opbouw van 12 januari jl. werden afgedrukt. Daarom zijn van deze beide brieven overdrukjes vervaardigd die we aan de lezers ter beschikking stellen. Voor f 1,— ontvangt u er franco 15 exemplaren van.

Toezending geschiedt direkt na ontvangst van een bestelling per giro. En wel op girono. 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen te Zeist.